

Asia: VN/1646/2020

Lausuntopyyntö sosiaaliturvkomitean välimietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Sosiaaliturvalainsäädännön yhtenäistäminen (välimietinnön ehdotukset 1 ja 2)**1.1 Aiheuttavatko etuuksien erilaiset hakuajat ongelmia? Jos aiheuttavat, niin millaisia ja missä etuuksissa? Mitä mahdollisia vaikutuksia etuuksien hakuajojen yhtenäistämällä voisi olla?**

-

1.2 Aiheuttavatko etuuksien erilaiset tulo- ja palkkakäsitteet ongelmia? Jos aiheuttavat, niin millaisia ja missä tilanteissa? Mitä mahdollisia vaikutuksia tulo- ja palkkakäsitteiden yhtenäistämällä voisi olla?

Nostamatonta opintolainaa ei tulisi katsoa tuloksi toimeentulotukea hakiessa. Laina ei ole tuloa, eikä lainan nostaminen nosta kenenkään tulotasoa. On eettisesti arveluttavaa vaatia ketään velkaantumaan perustoimeentulonsa vuoksi.

2. Toimeenpanon monimutkaisuus ja digitalisaation mahdollisuudet (välimietinnön ehdotukset 3 ja 4)**2.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 3 valmistelussa?**

-

2.2 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 4 valmistelussa?

-

3. Työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyvät etuudet (välimietinnön ehdotukset 5, 6 ja 7)**3.1 Onko eri etuuksia ja eläkkeitä koskevien lakien työkyvyttömyyden käsitteissä epätarkoituksenmukaisia eroja ja jos kyllä, niin millaisia?**

-

3.2 Mitä muutoksia lainsäädäntöön (erityisesti etuus- ja palvelulainsäädäntö) tulisi tehdä, jotta lainsäädäntö tukisi työ- ja toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista sekä olemassa olevan työkyvyn hyödyntämistä?

-

3.3 Komitea ehdottaa arvioitavaksi mahdollisuuksia liittää työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyviin etuuksiin kannustimia ja veloitteita osallistua palvelutarpeen arviointiin ja yhdessä asiakkaan kanssa sovittaviin palveluihin. Ehdotuksen mukaan palvelujen saatavuus ja saavutettavuus tulee huomioida. Mitä palveluja ehdotetun arvioinnin tulisi koskea?

-

4. Työttömyysturva, työllisyyden edistäminen ja osittainen työllistyminen (välimietinnön ehdotukset 8 ja 9)
4.1 Komitea ehdottaa, että työmarkkinatuen toimivuutta ja uudistamistarpeita selvitetään tilanteissa, joissa työmarkkinoille pääsy tai niille palaaminen on vaikeutunut. Mitä tilanteita ehdotetun selvityksen tulisi koskea?

-

5. Opiskelu ja osaamisen kehittäminen (välimietinnön ehdotukset 10, 11 ja 12)
5.1 Komitea ehdottaa, että etuusjärjestelmän tulee tukea ihmisten jatkuvaa oppimista ja edistää osallistumisen tasa-arvoa. Miten etuusjärjestelmää tulisi uudistaa, jotta se parantaisi osallistumisen tasa-arvoa ja tukisi jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmän uudistamista?

-

5.2 Komitea katsoo, että koulutukseen hakeutumisen tulee olla ensisijaista vailla ammatillista tutkintoa oleville nuorille. Miten nuorten sosiaaliturvaa tulisi uudistaa, jotta etuus- ja palvelujärjestelmien monimutkaisuus ja niiden sisälle asetetut kannustimet eivät aiheuttaisi koulutuksen tai muiden palvelujen ulkopuolelle jäämistä tai jättäytymistä?

Opintolainaa tulisi tarkastella opintotukijärjestelmästä erillisenä elementtinä eikä osana opintotukea. Laina ei ole tuloa eikä lainan nostaminen nosta kenenkään tulotasoa. Opintolainan käyttö kohteisiin, joihin se ei ole tarkoitettu on nykyään myös yleistä.

5.3 Komitea ehdottaa selvitettäväksi edellytyksiä käynnistää opintotukijärjestelmän kokonaisuudistus. Millainen opintotukijärjestelmän uudistus tukisi opiskeluajan toimeentuloa, sujuvaa opiskelua, tavoiteajassa valmistumista ja opiskelijan hyvinvoinnin ja jaksamisen kannalta mielekästä opintopolkua?

Opintotuen tulisi taata perusturvan tasoinen toimeentulo, olla ennustettava, kannustava ja selkeä. Opintotukea tulisi käsitellä osana perusturvaa, joka mahdollistaa ihmisarvoisen elämisen, eikä koulutuspoliittisena ohjaustoimenpiteenä. Toimenpiteenä ISYY esittää, että opintotuki siirretään pois OKM:n kustannuspaikalta ja annetaan STM:n hallinnoitavaksi. Tämä korostaa opintotuen perusturvanomaista luonnetta.

Järjestelmä, jossa opiskelijan tulee suorittaa 20 op, mikäli tämä nostaa yhdenkin tukikuukauden lukuvuoden aikana tulisi purkaa. Säädös on hyödytön ja aiheuttaa opiskelijalle vain tarpeetonta stressiä.

Opintotuen kaksiportaisuus tulisi purkaa, ja tuki myöntää suoraan vain kandin- tai maisterintutkintoon. Yleensä kandin- ja maisterinopinnot linkittyvät toisiinsa ja niitä suoritetaan rinnakkain. Kandin- ja maisterintutkintojen eriyttäminen opintotuen harkinnassa purkaa tarpeetonta byrokratiaa.

6. Lasten ja perheiden sosiaaliturva (välimietinnön ehdotukset 13, 14 ja 15)6.1 Komitea ehdottaa työryhmän perustamista lapsilisän uudistamiseksi. Mitä lapsilisäjärjestelmän eri uudistusvaihtoehtojen valmistelussa ja arvioinnissa tulisi ottaa huomioon?

-

6.2 Komitea ehdottaa lastenhoidon tukien järjestelmän uudistuksen käynnistämistä. Miten ja mistä lähtökohdista lastenhoidon tukien järjestelmää tulisi uudistaa?

-

6.3 Vanhemmalla on vastuu lapsensa elatuksesta. Mitä muutoksia sosiaaliturva- tai muuhun lainsäädäntöön tulisi tehdä, jotta se tukisi vanhempien elatuskykyä?

-

7. Asumismenot ja asumismenojen korvaaminen (välimietinnön ehdotus 16)7.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 16 edistämisessä? Mikä asia tai mitkä asiat on tärkeintä selvittää?

-

8. Toimeentulotuki ja pitkäaikaisen toimeentulotukitarpeen vähentäminen (välimietinnön ehdotukset 17 ja 18)8.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 17 ja 18 edistämisessä?

-

8.2 Mitkä ovat keskeisimmät toimenpiteet, joilla pitkäaikaista toimeentulotuen tarvetta voidaan vähentää?

-

9. Etuus- ja palvelupolkujen toimivuus ja palvelujen tarjoaminen (välimietinnön ehdotukset 19, 20, 21, 22, 23, 24 ja 25)9.1 Miten työ- ja toimintakyvyn tukemista, seuranta ja arviointia sekä työ- ja toimintakykyä tukevia palveluja tulisi vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollossa?

-

9.2 Mitä tulisi ottaa huomioon valmisteltaessaA) monialaista asiakassuunnitelmaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä?B) työkyky- ja kuntoutuspalvelujen yhtenäistä tietopohjaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä?C) vastuutyöntekijä-mallia eniten tukea tarvitseville?

-

9.3 Mitä muuta tulisi ottaa huomioon alaluvun 5.10 ehdotusten edistämisessä?

-

10. Sosiaaliturvajärjestelmän kannustin- ja byrokraloukut (välimietinnön ehdotukset 26 ja 27)10.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 26 ja 27 osalta?

Sairauspäivärahalla opiskelun mahdollisuutta tulisi väljentää nykyisestä (Nykyinen malli sallii suorittaa 40% täysipäiväisestä opiskelusta sairauspäivärahalla, joka 60 op:n tahdilla tarkoittaa 24 op:ta vuodessa). Opiskelun ja opintotuen yhdistämisen tulisi olla nykyistä helpompaa, jotta henkilö ei ajaudu tilanteeseen, jossa häntä rangaistaan siitä, että hän on suorittanut liikaa opintoja. Lisäksi

opintojen suorittaminen on nykytilanteessa stressaavaa, jos henkilö joutuu miettimään, suorittaako hän liikaa opintoja ja vaarana pudota perustoimeentulolta.

11. Asumis- ja työperusteinen sosiaaliturva ja kansainvälinen liikkuvuus (välimietinnön ehdotukset 28, 29 ja 30)

11.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 28, 29 ja 30 edistämiseksi?

Asumistuen maksamista ruokakunnittain tulisi väljentää, tai mahdollisuuksien mukaan lopettaa kokonaan. Nykytilanne ajaa erityisesti opiskelijoita tilanteeseen, jossa seurustelevien pariskuntien ei kannata muuttaa yhteen tai toisen pariskunnan osapuolen odotetaan elättävän toista, täysivaltaista ihmistä. Asumistukea tulisi kehittää enemmän yksilön tarpeita palvelevaksi sekä sellaiseksi joka joustaa yksilön tarpeiden mukaan.

12. Syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistäminen ja yhdistäminen ansioturva huomioiden (komitean esitys seuraavalle hallitukselle)

12.1 Komitea esittää syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistämistä ja yhdistämistä ansioturva huomioiden alaluvussa 6.1. Tarkoituksena on selkeyttää ja yksinkertaistaa vaiheittain etuusjärjestelmää ja sen toimeenpanoa sekä helpottaa siirtymistä etuudelta toiselle. Mitä hyötyjä ja haasteita perusturvaetuuksien yhtenäistämiseen ja yhdistämiseen voi liittyä?

ISYY toivoo että opintolainaa ja perustoimeentulon linkittyminen poistettaisiin. Opintolainaa ei tulisi laskea täysimääräisesti tuloksi, kun henkilön tarvetta viimesijaiselle toimeentulolle arvioidaan. Nostamaton opintolaina voitaisiin katsoa esim. 50% tuloksi.

12.2 Mihin suuntaan perusturvaetuuksien yhtenäistämistä tulisi kehittää A) etuuksien ehtojen osalta? B) toimeenpanon osalta?

Opiskelijalle on haastavaa laskea kahta tuloarajaa, jotka lasketaan eri tavoin (opintotuessa tuloarajoja tarkastellaan vuosittain niin, että koko vuoden tulo jaetaan 12, kun taas asumistuessa on yksi, kuukausikohtainen tuloaraja) ISYY toivoo että asumistuen tuloarajoja kehitettäisiin samaan suuntaan kuin opintotuessa, sillä opiskelijan tulot saattavat vaihdella kuukausittain paljon. Yksi, vuosittain laskettava tuloaraja olisi opiskelijalle tai muuten pätkissä työskentelevälle helpompi ja ennustettavampi.

13. Ehdotusten priorisointi

13.1 Välimietinnössä on komitean 31 ehdotusta tuleville hallituksille. Mitä kolmea ehdotusta tulisi edistää ensimmäisenä ja miksi?

-

14. Julkisen talouden kestävyys

14.1 Sosiaaliturvauudistuksessa tehtävät ratkaisut voivat joko vahvistaa tai heikentää julkista taloutta pitkällä aikavälillä. Komitea on linjannut, että uudistuksen tulee osaltaan varmistaa julkisen talouden kestävyys työllisyyttä ja väestön työ- ja toimintakykyä vahvistamalla. Tulisiko sosiaaliturvan uudistamisella tavoitella parannusta julkisen talouden kestävyteen pitkällä aikavälillä ja jos kyllä, niin miten?

ISYY toivoo, että Marinin hallituksen esille nostama alueellinen opintolainahyvitys otetaan käyttöön, jotta harvaan asutuille alueille työllistymiseen olisi jokin porkkana.

15. Komitean linjaukset toisen kauden työille

15.1 Komitea on linjannut toisen kautensa työstä alaluvussa 6.2. Mikä luetelluista kokonaisuuksista on tärkein ja miksi?

-

15.2 Mihin suuntaan lueteltuja kokonaisuuksia tulisi kehittää?

-

16. Mitä muuta haluat todeta sosiaaliturvauudistuksesta?

-

Aaltonen Mikko
Itä-Suomen yliopiston ylioppilaskunta